ANTELYAS BAŞPATRİKLİĞİNİN EMLAK TALEBİ

Ömer Engin LÜTEM

Osmanlı İmparatorluğu döneminde Sis Şehrinde (Günümüz Kozanı) bir Ermeni Baş Patrikliği vardı. Bu kuruluş Birinci Dünya Savaşı boyunca işlevini sürdürdü. Sonra, 1921 yılında Fransız işgalinin sona ermesiyle beraber, Fransız askeri makamlarının aksine görüş bildirmesine rağmen Sisten ayrıldı. Bu Baş Patriklik bir süre sonra Beyrut yakınlarındaki Antelias kentinde yeniden kuruldu.

Soğuk Savaş yıllarında Diaspora Ermenilerinin Ermenistandaki Ecmiyazin Baş Patrikliğine bağlı olmasının bazı sakıncaları olabileceği düşüncesiyle A.B.D. ve müttefikleri Antelias Baş patrikliğine önem verdiler ve Diaspora kiliselerinden bir kısmının bu Patrikliğe bağlanmasına çalıştılar ve bu iş için de Taşnak Partisinin yardımından yararlandılar. Sonunda Antelias Baş Patrikliği, Taşnakların etkisi altında genelde aşırı fikirleri, özellikle Türkiye karşıtlığını savunan bir kuruluş haline geldi. Buna karşın Ecmiyazin Baş Patrikliği, Ermenistan aracılığı ile Sovyetlerin kontrolü altında olduğundan, Türkiyeye karşı daha ılımlı bir yol izledi.

Halen Anteliasın başında olan Baş Patrik Aram I Türkiye karşıtlığı ile tanınan bir kişidir. Bu tutumunu tehcirin 100. yılı etkinlikleri sırasında da göstermiştir. Bu yıl Ermenistanda soykırımın sonuçlarının ortadan kaldırılması formülü altında Türkiyeden tazminat ve bazı malların istenmesi eğilimi belirince Aram I hemen harekete geçerek Sisteki kilise ve manastır binalarının kendilerine verilmesini istemiştir. Bu arada Ermenistanın şimdiye kadar Türkiyeden resmen tazminat ve mal talebinde bulunmadığını belirtmemizde yarar vardır.

Bu amaçla 25 Nisan 2015 tarihinde Türkiye Anayasa mahkemesinde bir dava açılmıştır. Ancak Anayasa Mahkemesi, iç hukuk yollarının tüketilmediğini bildirerek bu davayı kabul etmemiştir. Gerçekten de, normal koşullarda davaların mahkemelerde açılması gerekmektedir. Mahkemelerin kararı tatmin edici bulunmazsa temyiz etmek ve en sonunda Anayasa Mahkemesine gitmek mümkündür.

Anayasa Mahkemesinin davayı reddetmesinden hemen sonra Aram I Avrupa İnsan Hakları Mahkemesinde 8 Aralık 2016 tarihinde dava açmıştır. Bu süreç içinde yapılan beyanlardan bu dava aracılığı ile Türkiye aleyhinde olumsuz bir hava yaratılmasına çalışıldığı görülmüştür.

Aram I 19 Ekim 2017 tarihinde yaptığı bir konuşmada Avrupa Anayasa Mahkemesinin bu davayı reddettiğini bildirmiştir. (Aslında davanın daha önce Mart 2017 ayında reddettiği ve

fakat Baş Patrikliğin bunu kamuoyuna bildirmediği sonucuna varılmaktadır[1].) Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi, aynen Türkiye Anayasa Mahkemesi gibi, iç hukuk yolların tüketilmediği için davayı reddetmiştir Ayrıca bu karar temyiz de edilememektedir. Aram Iin bu konuda Avrupa İnsan Hakları Mahkemesini şiddetle eleştirmiş 900 sayfalık bir dilekçenin nasıl reddedilebildiğini sorgulamış ve bu Mahkemenin kararını gözden geçirmesini istemiştir. Bu mümkün değildir. İnsan Hakları Mahkemesi kendi kurallarına göre ve temyizi mümkün olmayan bir karar almıştır.

Bu arada kararın konunun esası olan kilise ve diğer binaların iadesine ilişkin olmadığını sadece bu konuda Türk mevzuatına göre iç hukuk yollarıyla ilgili olduğunu belirtelim. Buna göre, Aram I veya Kilisesinin Türk mahkemelerine başvurarak iç hukuk yollarını tüketmeye başlamasının ve sonunda da Anayasa Mahkemesine gitmesinin, oradan ret cevabı alırsa yeniden Avrupa İnsan Hakları Mahkemesine gitmesi mümkündür. Ancak bu çok zayıf bir olasılık olarak görülmektedir. Zira bu davanın açılmasının ana nedeninin, artık kayda değer Ermeni cemaatinin bulunmadığı Kozandaki kilise ve diğer binaları almak değil, bu konuyu kötüye kullanarak Türkiye aleyhinde faaliyette bulunmaktır. Fakat bu gerçekleşmemiş, uluslararası hukuk kurallarının tam olarak uygulanması bu tür bir algı operasyonu engellemiştir.

Bu arada Doğu Perinçekin Avrupa İnsan Hakları Mahkemesindeki davayı kazanmasından sonra Aram Iin aynı mahkemede uğradığı hezimet, Ermeniler bakımından Türkiyeden yapılacağı söylenen taleplerin hukuksal alanda ne derecede kabul edilebilirliği hakkında şimdiden bir fikir vermektedir.

[1] European Court Finds Catholicosates Suit Inadmissible; and Could Not Be Appealed, *The California Courier Online*, 26 Ekim 2017.

Yazar Hakkında :

Atıfta bulunmak için: LÜTEM, Ömer Engin. 2026. "ANTELYAS BAŞPATRİKLİĞİNİN EMLAK TALEBİ." Avrasya İncelemeleri Merkezi (AVİM), Yorum No.2017 / 112. Aralık 11. Erişim Kasım 22, 2026. https://avim.org.tr/public/tr/Yorum/ANTELYAS-BASPATRIKLIGININ-EMLAK-TALEBI

Süleyman Nazif Sok. No: 12/B Daire 3-4 06550 Çankaya-ANKARA / TÜRKİYE
Tel: +90 (312) 438 50 23-24 • **Fax**: +90 (312) 438 50 26
@avimorgtr
https://www.facebook.com/avrasyaincelemelerimerkezi
E-Posta: info@avim.org.tr
http://avim.org.tr

© 2009-2025 Avrasya İncelemeleri Merkezi (AVİM) Tüm Hakları Saklıdır